

การปฏิบัติตามพระราชบัญญัติ การปฏิบัติราชการทางอิเล็กทรอนิกส์ พ.ศ. 2565

โดย นางดวงดอม กำเนิดทรัพย์ ผู้เชี่ยวชาญด้านสารสนเทศ
ศูนย์เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร

พระราชบัญญัติการปฏิบัติราชการทางอิเล็กทรอนิกส์ พ.ศ. 2565 คือ กฎหมายกลางในการปฏิบัติราชการทางอิเล็กทรอนิกส์ เพื่อต้องการส่งเสริมให้รูปแบบการทำงานและการให้บริการของภาครัฐปรับเปลี่ยนไปสู่ระบบดิจิทัล โดยสอดคล้องกับการพัฒนาทางเทคโนโลยีในปัจจุบัน เป็นการอำนวยความสะดวกและลดภาระค่าใช้จ่ายของประชาชนในการติดต่อราชการ การขออนุมัติ การอนุญาต ขึ้นทะเบียน จดทะเบียน การแจ้งประกอบกิจการของประชาชน การรับเงิน และการออกไปเสิร์ฟรับเงินของหน่วยงาน รวมทั้งลดต้นทุนและเพิ่มประสิทธิภาพแก่การปฏิบัติราชการของภาครัฐในการปฏิบัติหน้าที่ได้อย่างคล่องตัว รวดเร็ว และลดปัญหาการทุจริต

พ.ร.บ. นี้ใช้บังคับเมื่อพ้นกำหนด 90 วัน นับตั้งแต่วันประกาศในราชกิจจานุเบกษาเป็นต้นไป ยกเว้น มาตรา 12, 15 วรรคสอง, 19 และ 22 ให้ใช้บังคับตั้งแต่วันถัดจากวันประกาศในราชกิจจานุเบกษา (ประกาศในราชกิจจานุเบกษา เมื่อวันที่ 12 ตุลาคม 2565)

พ.ร.บ. ปฏิบัติราชการอิเล็กทรอนิกส์จะใช้กับหน่วยงานของรัฐทุกหน่วยงาน ยกเว้น (1) รัฐวิสาหกิจที่เป็นบริษัทจำกัดหรือบริษัทมหาชนจำกัด (2) หน่วยงานของรัฐในฝ่ายนิติบัญญัติ (3) หน่วยงานของรัฐในฝ่ายตุลาการ (4) องค์กรอิสระตามรัฐธรรมนูญ (5) องค์กรอัยการ และ (6) หน่วยงานอื่นของรัฐที่กำหนดในกฎกระทรวง

อย่างไรก็ดี พ.ร.บ. ปฏิบัติราชการอิเล็กทรอนิกส์ ไม่ได้กำหนดห้ามการปฏิบัติราชการทางอิเล็กทรอนิกส์ของหน่วยงานที่ได้รับการยกเว้น เช่น หน่วยงานฝ่ายตุลาการก็สามารถออกข้อกำหนดของศาลว่าด้วยกระบวนการทางอิเล็กทรอนิกส์ของตนเองได้

ทั้งนี้ สำหรับหน่วยงานที่อยู่ภายใต้บังคับของกฎหมายฉบับนี้ เช่น ราชการส่วนกลาง ส่วนภูมิภาค และส่วนท้องถิ่น จะต้องใช้ พ.ร.บ. ปฏิบัติราชการอิเล็กทรอนิกส์กับทุกหน่วยในหน่วยงาน โดยไม่อาจเลือกปฏิบัติเพียงบางส่วนของกฎหมาย หรือให้มีผลใช้บังคับเฉพาะเพียงบางหน่วยในหน่วยงานได้

1) **จัดให้มีช่องทางอิเล็กทรอนิกส์ของหน่วยงาน** เพื่อให้ประชาชนสามารถยื่นคำขอส่งเอกสารหรือติดต่อราชการใด ๆ ได้ และประกาศให้ประชาชนทราบเป็นการทั่วไป เช่น การจัดให้มีอีเมลกลางของหน่วยงาน เว็บไซต์หน่วยงาน หรือแอปพลิเคชันอื่นใดก็ได้ ไลน์ หรือ Facebook Messenger (มาตรา 10 วรรคหนึ่ง ประกอบมาตรา 20 วรรคหนึ่ง)

2) **ต้องรับเรื่องที่ประชาชนยื่นคำขอ** ส่งหนังสือหรือเอกสาร หรือติดต่อใด ๆ มาโดยวิธีการทางอิเล็กทรอนิกส์ ทางช่องทางที่หน่วยงานประกาศตาม 1) แล้วดำเนินการต่อไปตามขั้นตอน ทั้งนี้ หน่วยงานหรือเจ้าหน้าที่จะปฏิเสธไม่รับคำขอหรือการติดต่อดังกล่าวเพียงเพราะเหตุที่ยื่นหรือส่งมาโดยวิธีการทางอิเล็กทรอนิกส์มิได้ (มาตรา 7)

3) **ออกใบอนุญาต หนังสือ เอกสาร หรือติดต่อโดยวิธีการทางอิเล็กทรอนิกส์** กลับไปยังประชาชนที่ยื่นคำขอหรือติดต่อมาโดยวิธีการทางอิเล็กทรอนิกส์ ในกรณีดังต่อไปนี้ (มาตรา 11)

3.1 ได้รับคำขอหรือการติดต่อจากประชาชนโดยวิธีการทางอิเล็กทรอนิกส์ หรือ

3.2 ได้รับคำขอหรือการติดต่อจากประชาชนซึ่งเดินทางมาดำเนินการด้วยตนเอง หรือเป็นเอกสาร แต่ประชาชนระบุในคำขอหรือเอกสารอื่นใดที่เกี่ยวข้องว่าประสงค์จะได้รับใบอนุญาต การติดต่อกลับหรือเอกสารหลักฐานอื่นใดในรูปแบบและโดยวิธีการทางอิเล็กทรอนิกส์ ทั้งนี้ ในกรณีที่ประชาชนแจ้งความประสงค์เช่นนั้นด้วยวาจา เจ้าหน้าที่จะบันทึกไว้เป็นหลักฐานแล้วให้ประชาชนลงนามรับรอง ก็สามารถกระทำได้

4) **ในกรณีที่ประชาชนยื่นคำขอหรือติดต่อโดยวิธีการทางอิเล็กทรอนิกส์ผิดหน่วย** เช่น ส่งอีเมลไปยังหน่วยงานที่ไม่มีหน้าที่และอำนาจรับผิดชอบในเรื่องนั้น หน่วยงานและเจ้าหน้าที่ที่พบเห็นหรือรับเรื่อง ห้ามเพิกเฉย แต่ต้องดำเนินการดังนี้ (มาตรา 10 วรรคสอง)

4.1 กรณีหน่วยงานที่ถูกต้องอยู่ในหน่วยงานเดียวกัน ให้ forward หรือส่งต่อไปยังอีเมลหรือช่องทางของหน่วยงานที่ถูกต้องนั้น

4.2 กรณีหน่วยงานที่ถูกต้องอยู่ต่างหน่วยงานกัน ให้ reply แจ้งกลับไปให้ประชาชนผู้ส่งทราบว่าส่งมาผิดหน่วยงานโดยเร็ว โดยต้องระบุหน่วยงานที่ถูกต้องไปให้ประชาชนทราบด้วย อย่างไรก็ตาม หากเจ้าหน้าที่ผู้พบเห็นหรือรับเรื่องทราบและแน่ใจว่าหน่วยงานใดถูกต้อง จะ forward หรือส่งต่อไปยังหน่วยงานนั้นเพื่อบริการประชาชนก็ได้

อนึ่ง หากเจ้าหน้าที่พบว่าประชาชนติดต่อหน่วยงานผ่านช่องทางอิเล็กทรอนิกส์ ที่มีช่องทางที่หน่วยงานประกาศกำหนด (แต่เป็นกรณีที่หน่วยงานนั้นมีหน้าที่และอำนาจในเรื่องนั้น) เจ้าหน้าที่พึงแจ้งกลับให้ประชาชนรายนั้นทราบว่าเป็นการติดต่อที่ผิดช่องทาง รวมทั้งแจ้งช่องทางที่ถูกต้องของหน่วยงานนั้นให้ประชาชนทราบด้วย

5) **การออกประกาศหรือคำสั่งต่าง ๆ** ตามพระราชบัญญัตินี้ เช่น ประกาศกำหนดช่องทางอิเล็กทรอนิกส์ของหน่วยงานตามมาตรา 10 วรรคหนึ่ง ประกาศกำหนดวิธีการแสดงใบอนุญาตโดยวิธีการทางอิเล็กทรอนิกส์ตามมาตรา 13 (1) และคำสั่งกำหนดระบบอิเล็กทรอนิกส์สำหรับการปฏิบัติหน้าที่ของเจ้าหน้าที่ภายในหน่วยงานตามมาตรา 16 วรรคหนึ่ง

6) **พิจารณากฎหมาย ภารกิจ และกระบวนการที่อยู่ในความรับผิดชอบของหน่วยงาน** ว่ามีกรณีใดบ้างหรือไม่ที่ไม่สามารถรับเรื่องหรือดำเนินการโดยวิธีการทางอิเล็กทรอนิกส์ได้และจำเป็นต้องยกเว้น มิให้ใช้

วิธีการทางอิเล็กทรอนิกส์ตามพระราชบัญญัตินี้ เพื่อรวบรวมเสนอสำนักงาน ก.พ.ร. พิจารณาการออกกฎกระทรวงยกเว้นต่อไป

7) การจัดทำระบบหรือฐานข้อมูล หรือการเชื่อมโยงฐานข้อมูลระหว่างหน่วยงานเพื่อรองรับและตรวจสอบการแสดงใบอนุญาตหรือเอกสารหลักฐานต่าง ๆ ของประชาชนโดยวิธีการทางอิเล็กทรอนิกส์ตามมาตรา 13 และมาตรา 14

8) การยอมรับและรองรับการติดต่อราชการและเอกสารหลักฐานใด ๆ ในรูปแบบหรือโดยวิธีการทางอิเล็กทรอนิกส์ (มาตรา 15) รวมทั้งการติดต่อราชการโดยวิธีการทางอิเล็กทรอนิกส์เป็นหลักตามระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรีว่าด้วยงานสารบรรณ ในกรณีที่มีกฎระเบียบขัดหรือแย้งกับหลักการดังกล่าวสมควรแก้ไขในโอกาสแรกที่จะทำได้

9) การจัดเก็บข้อมูลข่าวสารต่าง ๆ ของหน่วยงานในรูปแบบอิเล็กทรอนิกส์ทั้งหมดแทนการจัดเก็บเป็นเอกสาร ทั้งนี้ เมื่อคณะรัฐมนตรีมีมติตามมาตรา 17

ประชาชนใช้วิธีการอิเล็กทรอนิกส์ในกระบวนการใดได้บ้าง?

พ.ร.บ. ปฏิบัติราชการอิเล็กทรอนิกส์กำหนดให้ประชาชนสามารถยื่นคำขอ จ่ายเงิน หรือติดต่อราชการโดยวิธีการทางอิเล็กทรอนิกส์ได้โดยให้ถือว่าเป็นการขอด้วยกฎหมาย และเจ้าหน้าที่ของรัฐจะปฏิเสธไม่รับคำขอนั้นเพียงเพราะเหตุที่ผู้ขออนุญาตใช้วิธีการทางอิเล็กทรอนิกส์ไม่ได้ (เว้นแต่เป็นเรื่องที่เป็นการดำเนินการเฉพาะตัว ดังที่จะกล่าวในหัวข้อถัดไป)

ประชาชนยื่นคำขอโดยวิธีการอิเล็กทรอนิกส์ได้ทุกเรื่องหรือไม่?

“ไม่ทุกเรื่อง” กล่าวคือ ในหลักการทั่วไป เรื่องใดก็ตามที่กฎหมายกำหนดให้ต้องขออนุญาต ผู้ขออนุญาตสามารถเลือกยื่นคำขอ รวมถึงส่งเอกสารหลักฐานประกอบคำขอโดยวิธีการทางอิเล็กทรอนิกส์ได้ โดยมีข้อยกเว้นว่า พ.ร.บ. ปฏิบัติราชการอิเล็กทรอนิกส์ จะไม่ใช้กับการขออนุญาตที่ผู้ยื่นคำขอจะต้อง “ดำเนินการเป็นการเฉพาะตัว” เช่น การสมรส การหย่า การรับบุตรบุญธรรม การขอมิบัตรประจำตัวประชาชน และการขอออกหนังสือเดินทาง เป็นต้น

เมื่อหน่วยงานรัฐประสงค์จะตรวจสอบความถูกต้องของบัตรประชาชนต้องทำอย่างไร

ในกรณีที่หน่วยงานรัฐ (ผู้อนุญาต) ประสงค์จะตรวจสอบความถูกต้องของบัตรประจำตัวประชาชนที่ประชาชนได้ยื่นประกอบการขออนุญาต ให้เป็นหน้าที่ของหน่วยงานภาครัฐ หรือ ผู้อนุญาต ในการตรวจสอบความถูกต้อง โดยให้ติดต่อกับสำนักทะเบียนกลางตามกฎหมายว่าด้วยการทะเบียนราษฎรเพื่อดำเนินการตรวจสอบ และให้เป็นหน้าที่ของนายทะเบียนประจำสำนักทะเบียนกลางที่จะตรวจสอบและแจ้งผล ทั้งนี้ ให้กระทำโดยพลันผ่านวิธีการทางอิเล็กทรอนิกส์

ประชาชนสามารถแสดงใบอนุญาตแบบอิเล็กทรอนิกส์ได้หรือไม่?

“ได้” หากเอกสารประเภทนั้นไม่ได้ถูกประกาศกำหนดในกฎกระทรวงให้ต้องแสดงตัวจริงเท่านั้น ดังนั้น ในหลักการ กฎหมายกำหนดให้ประชาชนที่ต้องแสดงใบอนุญาตหรือเอกสารหลักฐานต่าง ๆ สามารถแสดงเป็นภาพทางอิเล็กทรอนิกส์ หรือโดยวิธีการทางอิเล็กทรอนิกส์อื่นก็ได้ (เช่น การแสดงภาพใบอนุญาตที่ถ่ายเก็บไว้ในอุปกรณ์สื่อสาร) หรือในกรณีที่เป็นผู้ประกอบการที่ต้องปิดใบอนุญาตไว้ในที่เปิดเผยตามข้อกำหนดของกฎหมาย ก็สามารถแสดงใบอนุญาตนั้นโดยวิธีการทางอิเล็กทรอนิกส์ได้ ทั้งนี้ อาจต้องพิจารณาข้อกำหนดในการปิดใบอนุญาตอิเล็กทรอนิกส์ของหน่วยงานที่ให้ใบอนุญาตประกอบด้วย

หน่วยงานของรัฐผู้อนุญาต ย่อมมีหน้าที่เปิดเผยข้อมูลการอนุญาตที่เป็นปัจจุบันให้ประชาชนสามารถตรวจสอบผ่านช่องทางอิเล็กทรอนิกส์ได้โดยสะดวกและไม่เสียค่าใช้จ่ายด้วยเช่นกัน

การติดต่อหรือยื่นคำขอทางอิเล็กทรอนิกส์ให้ถือเอาวันและเวลาราชการใด?

หากประชาชนได้ส่งคำขอหรือติดต่อทางอิเล็กทรอนิกส์ถึงหน่วยงานของรัฐ หรือเจ้าหน้าที่ของรัฐที่เกี่ยวข้อง ให้ถือว่าหน่วยงานของรัฐหรือเจ้าหน้าที่ของรัฐนั้นได้รับข้อความดังกล่าว ตามวันและเวลาที่คำขออนุญาตหรือการติดต่อนั้นได้เข้าสู่ระบบอิเล็กทรอนิกส์ของหน่วยงานของรัฐหรือของเจ้าหน้าที่ของรัฐนั้น เว้นแต่หากเป็นการส่งนอกเวลาราชการ หรือนอกเวลาทำการของหน่วยงานดังกล่าว ให้ถือว่าหน่วยงานของรัฐได้รับข้อความอิเล็กทรอนิกส์นั้น ในวันและเวลาทำการถัดไป

ใช้บังคับเมื่อไร?

การบังคับใช้จะแบ่งเป็นสองกลุ่ม คือ

1) กลุ่มที่มีผลใช้บังคับทันที ได้แก่ (1) มาตรา 12 เรื่อง การพิจารณาอนุญาต (2) มาตรา 15 วรรคสอง เรื่อง การติดต่อ หรือส่งเรื่องถึงกันในระหว่างหน่วยงานของรัฐด้วยกัน (3) มาตรา 19 เรื่องการจัดทำกระบวนการทางอิเล็กทรอนิกส์ และ (4) มาตรา 22 เรื่องการเร่งรัดให้หัวหน้าหน่วยงานของรัฐประกาศกำหนดช่องทางอิเล็กทรอนิกส์สำหรับประชาชนในการติดต่อราชการ

2) กลุ่มที่ให้ผลบังคับใช้ในวันที่ 10 ม.ค. 2566 ได้แก่ มาตราอื่น ๆ นอกจากที่กล่าวมาข้างต้น

หน่วยงานรัฐทำอย่างไรให้ถูกต้องตาม
พ.ร.บ. การปฏิบัติราชการทางอิเล็กทรอนิกส์ พ.ศ. 2565

- 01 โปรมณียอิเล็กทรอนิกส์กลาง**
ลงทะเบียนโปรมณียอิเล็กทรอนิกส์กลาง (อีเมลกลาง) ของหน่วยงานกับ aws.
- 02 มอบหมายหน้าที่**
มอบหมายเจ้าหน้าที่สารบรรณให้มีหน้าที่ตรวจอีเมลเข้าข่าย ทุกวันทำการ
- 03 ประกาศ**
ออกประกาศแจ้งช่องทางสำหรับประชาชนติดต่อหน่วยงาน แจ้งอีเมลกลางให้ประชาชนทราบตามมาตรา 10
- 04 วิธีรับเรื่อง**
เมื่อได้รับอีเมลจากประชาชน ให้ลงรับตามปกติ แล้วตอบกลับอีเมลเพื่อแจ้งเลขรับให้ประชาชนทราบ
- 05 วิธีปฏิบัติ (ขั้นพื้นฐาน)**
เจ้าหน้าที่ดำเนินการรับเรื่องตามขั้นตอนปกติ เหมือนที่ยื่นเป็นกระดาษ โดยอาจพิมพ์ออกอีเมลเพื่อเสนอเรื่อง หรือทำผ่านระบบงานเดิม
- 06 จัดส่ง**
เมื่อเสร็จเรื่อง ให้ส่งอีเมลแจ้งหรือมาส่งเอกสารผ่านช่องทางอิเล็กทรอนิกส์ให้ประชาชนผู้ขอเว้นแต่ผู้ขอได้ระบุขอให้ส่งเป็นกระดาษ
- 07 บันทึกในทะเบียนส่งออก**
บันทึกอีเมลที่ส่งออกในทะเบียนหนังสือส่งออกเหมือนส่งหนังสือออกปกติ

สามารถศึกษาเพิ่มเติมได้ที่เว็บไซต์สำนักงาน ก.พ.ส. (www.opdc.go.th) ในหัวข้อ "ผลการพัฒนาระบบราชการ" ที่เกี่ยวข้อง "พ.ร.บ. การปฏิบัติราชการทางอิเล็กทรอนิกส์ พ.ศ. 2565"

ติดต่อสอบถาม
เพิ่มเติมได้ทางอีเมล
dx@opdc.go.th

เอกสารอ้างอิง

กรุงเทพธุรกิจ. 2565. **ถาม-ตอบ : พ.ร.บ.การปฏิบัติราชการทางอิเล็กทรอนิกส์.** (ออนไลน์).

<https://www.bangkokbiznews.com/tech/gadget/1034435>, 15 กุมภาพันธ์ 2566.

สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาระบบราชการ. 2565. **คำอธิบายสรุปสาระสำคัญของพระราชบัญญัติการปฏิบัติราชการทางอิเล็กทรอนิกส์ พ.ศ. 2565.** (ออนไลน์). <https://www.opdc.go.th/file/reader/Z298fDg4ODB8fGZpbGVfdXBsb2Fk>, 15 กุมภาพันธ์ 2566.

สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาระบบราชการ. 2565. **พระราชบัญญัติการปฏิบัติราชการทางอิเล็กทรอนิกส์ พ.ศ. 2565.** (ออนไลน์). <https://www.opdc.go.th/file/reader/dXl8fDgyNTh8fGZpbGVfdXBsb2Fk>, 5 กุมภาพันธ์ 2566.

สำนักงานพัฒนารัฐบาลดิจิทัล. 2565. **มาตรฐานสำนักงานพัฒนารัฐบาลดิจิทัล (องค์การมหาชน) ว่าด้วยแนวปฏิบัติกระบวนการทางดิจิทัลภาครัฐ – ภาพรวม เวอร์ชัน 1.0.** กรุงเทพฯ: สำนักงานพัฒนารัฐบาลดิจิทัล.